

OPONENTNÍ POSUDEK

Doktorská disertační práce Mgr. Bc. Jindřicha Felcmana

„Kompaktní město a volná krajina“

*Školitel: Prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Studijní program: Architektura a urbanismus
Obor: Urbanismus a územní plánování*

Oponentní posudek disertační práce byl zpracován na základě návrhu školitele Prof. Ing. arch. Karla Maiera, CSc. a pověření proděkana pro vědu, výzkum a uměleckou činnost FA ČVUT v Praze doc. Dr. ir. Henriho Achtena, PhD.

Zpracovatelka prohlašuje, že posudek zpracovala zcela samostatně, bez jakékoli spolupráce s dalšími osobami, bez jejich ovlivňování a přebírání názorů, zcela na základě svého odborného názoru, dlouholeté zkušenosti se zpracováním, projednáním a implementací územně plánovacích dokumentací, kterými jsou především průběžně aktualizovaný Územní plán města Plzně z roku 1995 a Územní plán Plzeň (ÚPP) z roku 2016, dále územní plány menších obcí, regulační plány a územní studie.

V posudku se výrazným způsobem promítnula i osobní zkušenost s filosofií a metodikou územního plánování jak obecně, tak konkrétně ve výše uvedeném ÚPP, který pracoval mj. právě s principy kompaktního města a jeho krajinným zázemím.

Zcela automatickým předpokladem zpracování posudku bylo velmi podrobné prostudování disertační práce, k jednoduššímu vnímání pak přispěla velmi dobrá znalost jak Liberce, tak Pardubic.

Předmět práce, její přínosy

Nesporně velmi aktuální a již na první pohled zajímavý a k bližšímu prostudování „lákající“ je zvolený předmět doktorské práce. Je to analýza vztahu mezi dvěma základními principy plošného rozvoje měst se zhruba 100 000 obyvatel, a to kompaktnost města (reprezentován efektivitou veřejné dopravy) jako princip první a kvalita prostředí města pro bydlení (reprezentován dostupností volné krajiny z území města) jako princip druhý. Vyváženost těchto principů vede k nalezení optimálního tvaru zastavěného území města, čili k jednomu z klíčových momentů územního plánování.

V současné době, kdy dochází v případech mnoha sídel a zpracování jejich územních plánů k „novému“, nesporně pozitivnímu přístupu k vnímání a utváření města ve smyslu jeho kompaktnosti a kdy pojmy, kterými jsou trvale udržitelný rozvoj, ochrana zemědělské půdy, dostupnost krajinného zázemí, přestávají být neuchopitelnými deklamacemi, je přínos předmětné práce zcela zásadní.

Jak množství a především myšlenková hodnota vstupních informací a příkladů, tak především dílčí i konečné závěry jsou přínosné a argumentačně dobře použitelné v územně plánovací praxi. A to i u města poněkud většího, např. Plzně.

Metodologie práce, formální zpracování

Práce stanovuje základní východiska výzkumu, jednoznačně definuje cíl výzkumu, vychází z přesně pojmenovaných výzkumných otázek a hypotéz. Pomocí vědeckých analýz a syntéz dochází k vyhodnocení formulovaných hypotéz. Autor se opírá o pestrou použitou literaturu, konkrétní zdroje jednoznačně cituje.

Celá velmi obsáhlá práce je přehledně strukturována, je logicky rozčleněna do 5 základních částí - kapitol, které svým dalším podrobným členěním umožňují stále udržet přehlednost velkého počtu informací, úvah a závěrů. Tato skutečnost patří nesporně ke kladům práce. Jednotlivé kapitoly mají logickou návaznost, myšlenkově graduji.

Poznámky k jednotlivým částem

1. *Základní východiska průzkumu*
2. *Výchozí předpoklady*
3. *Dostupnost volné krajiny jako parametr určující kvalitu prostředí města*
4. *Analýza obsluhy města veřejnou dopravou ve vztahu k jeho geografickému tvaru*
5. *Závěrečná diskuze k výsledkům celého výzkumného projektu*

1. Základní východiska průzkumu

Tato část obsahuje jasně a jednoznačně definovaný cíl výzkumu, stanovena základní struktura výzkumu. Je zcela pregnantně formulována hlavní výzkumná otázka a z ní vyplývající hypotéza, stejně tak i otázka doplňující a z ní vyplývající doplňující hypotéza. Nechybí definice základních, pro výzkum klíčových, pojmů – volná krajina, kompaktnost města.

Kapitola je zřetelná, bez balastního textu, dává předpoklad vzniku kvalitní práce.

2. Výchozí předpoklady

Jako základ pro budoucí výzkum jsou podrobně vymezeny výchozí předpoklady, které jsou podrobně rozpracovány v jednotlivých kapitolách zahrnujících skutečně velmi široké spektrum okruhů. Zcela jistě zajímavými a „čtivými“ částmi jsou texty zabývající se historickým vývojem názorů na hustotu města s odkazem na „klasiky“, jakými byli např. E. Howard, Le Corbusier, F. L. Wright a především pak J. Jacobs. Zajímavé je srovnání se středně velkými českými městy.

Kapitola, která má víceméně edukativní charakter, je určitým opakováním historie urbanismu, je přiměřeně rozsáhlá a jistě nezbytná pro správné uchopení celého průzkumu.

Možná by bylo zajímavé věnovat větší pozornost kapitole „Prostorová struktura českých středně velkých měst“. To může být námět na další navazující úvahy.

3. Dostupnost volné krajiny jako parametr určující kvalitu prostředí města

Tato první „jádrová“ kapitola výzkumu je věnována jednomu ze dvou hlavních principů - dostupnosti volné krajiny - vedoucích k optimalizaci vývoje hranice zastavěného území. Jako taková je kapitola pojata naprosto vyčerpávajícím způsobem (v pozitivním slova smyslu), a to jak v části teoretické rešerše a východisek, tak především v části, která je věnována provedené analýze dostupnosti volné krajiny pro obyvatele českých středně velkých měst (Liberec, České Budějovice, Olomouc, Pardubice). Srovnání dostupnosti, patrně z grafického zobrazení, jasně prokázalo, že nejen samotná velikost, ale i tvar města může (a zcela jistě tak činí!) ovlivnit parametr dostupnosti volné krajiny.

Je velmi dobře, že autor práce v této kapitole nezapomněl na zcela zásadní věc, kterou je charakter zástavby (urbanistická struktura). Kapitola je pojata naprosto komplexně, dílčí závěry jsou formulovány jasně, v zásadě jsou nezpochybnitelné, byť se nejedná o závěry konečné.

4. Analýza obsluhy města veřejnou dopravou ve vztahu k jeho geografickému tvaru

Tuto část považuje zpracovatelka oponentního posudku osobně za nejzajímavější (aniž by tím byla jakkoli snížena hodnota ostatních částí), právě pro určitý protiklad kompaktnosti města vůči městu v krajině. Pro aktivně praktikujícího urbanistu jsou maximálně zajímavé části, které se věnují efektivitě veřejné dopravy jako klíčového bodu kompaktnosti města. Do této části práce zcela jistě patří jak teorie „TOD“, tak (už téměř notoricky známý ☺) kodaňský „FINGER – plan“. Ostatně Kodaň je inspirací jak v tomto případě rozvoje podél linek kapacitní železniční dopravy, tak v případě cyklistické dopravy a řešení veřejných prostranství.

Výsledky obsáhlé rešerše potvrzují skutečnost, že je mnohdy přeceňován vliv populační hustoty na podíl cestujících veřejnou dopravou. Už jen tento moment, společně s akcentací dosažitelnosti cíle dojížděky a především vlivem dostupnosti zastávek, si zaslouží publicity a šíření do povědomí těch, kteří města navrhují!

5. Závěrečná diskuze k výsledkům celého výzkumného projektu

Závěrečná diskuze snad nemohla přinést ve vyhodnocení jiný výsledek, než potvrzení jak hlavní, tak vedlejší hypotézy.

V tuto chvíli je nutno konstatovat, že celý výzkum měl správnou gradaci, se závěry nelze než souhlasit.

Co je podstatné: Jedná se o příspěvek ke kvalitativnímu posunu „české“ teorie urbanismu, který se zabývá různými formami suburbanizace. Co je však z pohledu zpracovatelky oponentního posudku daleko důležitější, je přínos pro praxi, konkrétně pro vymezování nových zastavitelných ploch. Zde je možné nalézt v práci / výzkumu cenné argumenty na otázky typu „proč právě tady ne, proč naopak (pokud je to potřebné) právě tady ano...“.

Závěrečné hodnocení práce

Závěrem lze konstatovat jediné, ovšem zcela zásadní:

Cíl výzkumu, definovaný v části 1, tedy koncipovat a aplikovat metodu, pomocí které je možné vyhodnotit optimální formy plošného rozvoje středně velkých měst, byl naplněn, a to způsobem skutečně kvalitním, invenčním a co je podstatné, způsobem použitelným nejen pro teoretické účely, ale i pro praktickou tvorbu územních plánů. V tom vidí zpracovatelka oponentního posudku – aktivní autorka územních plánů - hlavní přínos.

Metoda spočívající ve vyvažování dvou parametrů, reprezentujících do určité míry protichůdné principy k formování plošného rozvoje města, byla zvolena správně, po rozpracování, ověření a vyhodnocení pak vedla k žádoucím výsledkům. Prověřena byla hypotéza modelu radiálního modelu plošného rozvoje města jako modelu optimálního pro dosažení vyváženého vztahu mezi – zjednodušeně – dostupností krajiny na straně jedné a kompaktností města na straně druhé. Tato hypotéza se ukázala být správnou.

Postřeh pod čarou: Závěry, platící pro města velikosti okolo 100 000 obyvatel, platí (při určitých geomorfologických a krajinných předpokladech) i pro města poněkud větší (jistě ne pro metropolitní aglomerace). Zcela jistě však pro Plzeň, která má jak krajinné předpoklady říčních údolí „svých“ 4 (5☺) řek, tak radiálně okružní komunikační systém, vycházející z trasování původních tereziánských silnic. Při studiu doktorské práce

si zpracovatelka oponentního posudku průběžně „promítala“ závěry výzkumu na Plzeň a s radostí konstatuje, „že to funguje“. Bylo by příjemné v rámci dialogu při obhajobě práce se dotknout právě i tohoto momentu.

Vyrovnaná a vzájemně myšlenkově provázaná je část textová a grafická, i když – vzhledem k charakteru práce – musí být logicky grafická část přizpůsobena jak velikostí, tak vlastní formou.

Závěrem tedy zpracovatelka oponentního posudku konstatuje, že doktorská disertační práce Mgr. Bc. Jindřicha Felcmana splnila vytčený cíl, svým formálním uspořádáním, rozsahem a především pak kvalitou splňuje požadavky kladené na tento typ práce.

Jak bylo již výše řečeno, práci je možno považovat za přínosnou jak v poloze teorie urbanismu a územního plánování, tak především v poloze vlastní územně plánovací praxe, Doporučuji práci prezentovat širší odborné i laické veřejnosti.

Práci hodnotím jako výbornou, doporučuji ji k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení pak doporučuji Mgr. Bc. Jindřichu Felcmanovi udělit titul „Ph.D“.

Ing. arch. Irena Králová,

Plzeň, 30. listopadu 2018

autorizovaný architekt ČKA 02 736

